

Vuoden 2023 talousarvion toteutuminen

KH 11.03.2024 § 82
100/02.02.00/2024

Peruskaupungin vuoden 2023 talousarvio oli talousarviomuutosten jälkeen 9,5 milj. euroa ylijäämäinen. Joensuun Vesi -liikelaitos ja rahastot mukaan lukien talousarvio on 10,9 milj. euroa ylijäämäinen.

Alkuperäisen talousarvion mukainen peruskaupungin ylijäämä oli 9,2 milj. euroa. Ulkoinen tulos (sis. liikelaitos ja rahastot) oli 13,9 milj. euroa ylijäämäinen.

Kuntatalouden tilanne oli sote-uudistukseen liittyvien väliaikaisten vaikutusten johdosta hyvä. Kuntien yhteenlaskettu tilikauden tulos oli ennakkolisten tilinpäätöstietojen mukaan 1,8 mrd. euroa ylijäämäinen. Vahva tulos saavutettiin kuitenkin sote-uudistukseen liittyneiden poikkeuserien avulla. Ilman niitä kuntien ja kuntayhtymien talous olisi ollut viime vuonna 1,9 miljardia euroa heikompi. Poikkeuserien taustalla vaikuttivat muun muassa vuodelta 2022 vuodelle 2023 siirtyneet 1,4 miljardin euron suuruisiksi arvioidut verotilitykset eli niin sanottu sote-uudistuksen verohäntä. Lisäksi kunnille maksettiin ennakkollisen sote-siirtolaskelman mukaan myös noin 500 milj. euroa liikaa valtionosuuksia, jotka ovat määrä peria takaisin valtiolle lähivuosina. Sote-uudistuksen myötä kuntien toimintakate aleni 59 % (20 mrd. euroa). Verotulot alenivat 46 % (12,3 mrd. euroa) ja valtionosuudet 66 % (7,1 mrd. euroa). Kuntien eriytyminen jatkuu edelleen.

Kaupungin vuoden 2023 tilinpäätöstiedot ovat valmistuneet. Kuten kuntatalous yleisesti, myös kaupungin talous oli varsin vahva sote-uudistukseen liittyvien poikkeuksellisten erien johdosta. Tilikausi muodostuikin 20,9 milj. euroa ylijäämäiseksi. Ylijäämäiseen tulokseen vaikutti erityisesti sote-uudistukseen liittyvät verohännät. Myös valtionosuuksien taso oli vuonna 2023 vielä huomattavasti korkeampi kuin vuonna 2024 sote-uudistukseen liittyvän jälkikäteisen tarkistuksen johdosta. Näiden kertaluontoisten tekijöiden vaikutus vuoteen 2023 oli yli 30 milj. euroa ja ilman näitä tulos olisi painunut yli 10 milj. euroa alijäämäiseksi. Tilikausi toteutui myös ennakoitua paremmin mm. myönteisen sijoitusmarkkinoiden kehityksen johdosta, lisäksi käyttötalouden toteutuma jäi arvioitua pienemmäksi.

Sote-uudistuksen myötä kaupungin talouden luvut muuttuivat merkittävästi vuodesta 2022 vuoteen 2023. Ulkoinen toimintakate aleni 288 milj. eurolla, lähes 63 %:lla sosiaali- ja terveystalouden menojen siirryttyä pois kuntataloudesta. Verotulot alenivat 46 %:lla ja valtionosuudet 68 %:lla. Verotuloja ja valtionosuuksia kertyi 261 milj. euroa edellisvuotta vähemmän.

Kaupungin lainakanta aleni hieman edellisvuoteen nähden. Asukaskohtainen lainakanta oli vuoden 2023 lopussa 2 862 euroa, kun se vuotta aiemmin oli 3 034 Kokonaisuutena lainaa oli 223 milj. euroa. Lainakanta jäi arvioitua pienemmäksi talousarviota paremman tuloksen johdosta. Toisaalta lainakantaa pienensi Siun soten alijäämän maksun siirtyminen palkkaharmonisaation osuuden osalta vuoden 2024 puolelle.

Kaupungin talouden tilanne heikkenee voimakkaasti vuodesta 2024 alkaen sote-uudistukseen liittyvien väliaikaisten kuntataloutta vahvistavien vaikutusten poistuessa. Tuloja pienentää ns. verohäntien vaikutusten poistuminen ja valtionosuuksien tason tarkistus vastaamaan vuoden 2022 toteutunutta sote-menojen tasoa. Samanaikaisesti menot kasvavat. Kaupungin taloudessa onkin vähintään 20 milj. euron sopeutuspaine. Esitys talouden sopeutuksen keinoista valmistuu maaliskuun lopussa 2024. Kaupunginvaltuuston on määrä päättää tasapainottamisesta 17.6.2024.

Kaupunginhallitus käsittelee varsinaisen tilinpäätöksen maaliskuun loppuun mennessä ja kaupunginvaltuusto kesäkuun loppuun mennessä. Tilinpäätöksessä talousarvion toteutumista ja toteutumiseen vaikuttaneita tekijöitä on kuvattu

laajemmin.

Peruskaupunki

Käyttötalous

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa on käyttötalousosan tulosalueen toimintakate lukuun ottamatta seuraavia kokonaisuuksia, joissa sitovuustaso on lueteltujen tulosalueiden toimintakatteiden summa

- tulosalueet 210, 240, 270, 280 (kaupunkirakennelautakunta, pl. 295 Tilakeskus)
- tulosalueet 400, 405, 410, 440 (kasvatus- ja koulutuslautakunta)
- tulosalueet 660, 690 (kulttuuri- ja liikuntalautakunta)
- tulosalueet 850, 860, 870, 880 (rakennus- ja ympäristölautakunta)

Lisäksi kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa on Tilakeskus –taseyksikön tilikauden tulos (tulosalue 295).

Vuoden 2023 talousarvion peruskaupungin käyttötalouden toimintakate oli 186,0 milj. euroa. Toteutumaksi muodostui 179,9 milj. euroa. Käyttötalouden talousarvio alittui 6,0 milj. euroa toteutumaprosentin ollessa 96,7 %. Käyttötalouden nettomenot alenivat vuoteen 2022 yhteensä 288 milj. eurolla sosiaali- ja terveyspalvelujen menojen rahoitusvastuun siirtyessä pois kuntataloudesta. Nettomenojen muutos oli - 61,6 %. Sote-eristä puhdistettu nettomenojen muutos oli 5,3 %. Menoja kasvatti erityisesti kunta-alan palkankorotukset, jotka nostivat palkkamenoja lähes 5 %.

Kaupunginvaltuuston sitovuustasolla talousarvio ylittyi kaupunginvaltuuston, työllisyyspalvelujen, ympäristöterveydenhuollon sekä elinvoimapalveluiden osalta. Muut palvelut toteutuivat kaupunginvaltuuston asettaman sitovuustason puitteissa.

Kaupunginvaltuuston talousarvio ylittyi runsaalla 0,1 milj. eurolla talousarviossa arvioitua suurempina toteutuneiden kokouksiin, iltakouluihin ja seminaareihin liittyvien kulujen johdosta.

Kaupunginhallituksen toimialueen talousarvio toteutui kokonaisuutena lähes 1,0 milj. euroa arvioitua pienempänä. Merkittävimmät talousarvion alitukset kohdentuivat yleishallinnon sekä konsernipalvelujen tulosalueille. Yleishallinnon toteutuma oli lähes 0,6 milj. euroa talousarviossa arvioitua pienempi. Tulosalueelle kirjautuvat tonttien myyntivoittotulot jäivät muutetun talousarvion 1,0 milj. euron tavoitteesta toteutuman ollessa noin 0,5 milj. euroa. Sen sijaan erityisesti kehittämishankkeisiin varatut määrärahat toteutuivat arvioitua pienempänä. Konsernipalveluiden talousarvion toteutuma jäi yhteensä lähes 0,5 milj. euroa arvioitua pienemmäksi, mitä selittää erityisesti asuntotoimen menojen toteutuminen arvioitua pienempänä ja International house Joensuun tulojen toteutuminen arvioitua suurempina. Tuloja kertyi arvioitua enemmän tilapäistä suojelua saavien korvauksista. Hankintatoimen tulosalueen talousarvio toteutui hieman arvioitua myönteisemmin.

Työllisyyspalveluiden toteutumaksi muodostui 15,045 milj. euroa, mikä merkitsi vajaan 0,1 milj. euron ylitystä talousarvioon. Työmarkkinatuen kuntaosuus toteutui noin 0,7 milj. euroa talousarviossa arvioitua suurempana, mutta työllisyyspalvelujen muiden toimintojen menot toteutuivat talousarviossa arvioitua pienempinä. Ympäristöterveydenhuollon talousarvio ylitti valtuuston asettaman sitovuustason lievästi noin 7000 eurolla ja elinvoimapalveluiden talousarvio ylittyi noin 18 000 eurolla.

Hyvinvoinnin toimialan toteutuma jäi kokonaisuutena 1,5 milj. euroa talousarviossa arvioitua pienemmäksi. Arvioitua parempaa toteutumaa selittää erityisesti kasvatus- ja koulutuspalveluiden nettomenojen toteutuminen talousarviomuutoksessa arvioituna pienempänä (1,5 milj. euroa). Lautakunnan nettomenot ylittyivät kuitenkin alkuperäiseen talousarvioon nähden 2,6 milj.

eurolla. Hyvinvoinnin edistämisen tulosalueen talousarvio alittui 1,1 milj. euroa arvioitua suuremman tulokertymän (muun muassa sairaalaopetuksen veloitukset, kotikuntakorvaukset, kelakorvaukset, erilaiset avustukset ja tuet). Myös menot jäivät odotuksia pienemmiksi ja säästöä saatiin erityisesti palveluiden ostoista. Varhaiskasvatuksen tulosalue alittui puolestaan runsaalla 0,3 milj. eurolla. Myös varhaiskasvatuksen tulosalueelle kohdentui tukia ja avustuksia hieman arvioitua enemmän ja henkilöstömenot toteutuivat talousarviossa arvioitua pienempänä. Koulutuspalveluiden talousarvio alitti lievästi talousarvion ja hyvinvoinnin talous- ja hallintopalvelut puolestaan ylitti lievästi talousarvion.

Kulttuuri- ja liikuntalautakunta toteutui kokonaisuutena kaupunginvaltuuston asettaman sitovuustason mukaisesti. Kulttuuripalveluiden toteutuma oli noin 60 000 euroa talousarviota pienempi, sen sijaan liikuntapalveluiden nettomenot ylittivät noin 50 000 euroa.

Kaupunkiympäristön toimialan käyttötalouden toteutuma oli kokonaisuutena 3,5 milj. euroa talousarviossa arvioitua pienempi. Kaupunginvaltuuston asettamalla sitovuustasolla kaupunkirakennepalvelut (pl. Tilakeskus) toteutuma alitti talousarvion vajaalla 1,7 milj. eurolla. Tulosalueiden toimintatuotot toteutuivat arvioitua suurempina erityisesti maanvuokratulojen ja joukkoliikenteen lipputulojen ennakoitua paremman kertymän seurauksena. Myös menot jäivät talousarviossa arvioitua pienemmäksi, erityisesti palveluiden ostojen osalta. Tilakeskuksen osalta valtuustoon nähden sitovaa on käyttötalouden toteutuman sijaan tilikauden tulos, joka toteutui. Tilikauden tulos oli vajaat 3000 euroa asetettua tavoitetta pienempi. Käyttötalouden toteutuma oli arvioitua pienempi, mutta poistoja ja arvonalentumisia jouduttiin tekemään talousarviossa arvioitua enemmän. Lupa- ja viranomaistoimintojen osalta alueellisen jätelautakunnan toteutuma oli talousarviotavoitteen mukaisesti 0 ja rakennus- ja ympäristölautakunnan toteutuma muodostui noin 0,2 milj. euroa arvioitua pienemmäksi. Kaikki tulosalueet toteutuivat hieman arvioitua paremmin, euromääräisesti merkittävimmin pysäköinninvalvonta

Osallisuus- ja vetovoimalautakunta toteutui valtuuston asettaman sitovuustason puitteissa. Toimielimen nettomenot olivat 2,4 milj. euroa talousarvion ollessa 2,6 milj. euroa.

Investoinnit

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa on investointiosan tulosalueen menot ja yhdyskuntatekniikan osalta tulosalueen nettomenot.

Muutetun talousarvion investointiosan menot olivat 44,9 milj. euroa. Toteutuma oli 43,0 milj. euroa. Investointien nettomenot olivat talousarvion mukaan 41,3 milj. euroa ja toteutuma 39,5 milj. euroa.

Kaupunginvaltuuston asettama sitovuustaso toteutui kaupunkirakennepalveluita lukuun ottamatta. Yhdyskuntatekniikan nettoinvestoinnit ylittivät valtuuston asettaman sitovan tason noin 0,2 milj. eurolla (1,5 %). Tuotannolliseen toimintaan käytettävien koneiden ja laitteiden hankintaan käytetyt investointimenot ylittivät talousarvion noin 20 000 eurolla (4,9 %). Tilakeskuksen investointimenot toteutuivat sen sijaan vuoden 2023 osalta noin 1,9 milj. euroa talousarviossa arvioitua pienempinä.

Tuloslaskelma

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa on tuloslaskelman korkomenojen ja muiden rahoitusmenojen yhteissumma.

Peruskaupungin tilikauden tulos on 14,1 milj. euroa ylijäämäinen. Tuloksenkäsittelyerien jälkeen tilikauden ylijäämä on 16,7 milj. euroa. Toimintatuloja kertyi ennen sisäisten erien eliminointia 111,3 milj. euroa ja toimintamenoja 294,6 milj. euroa. Toimintatulojen toteutuma oli 106,4 % ja

toimintamenojen 100,3 %. Toimintakate oli 179,9 milj. euroa toteutumaprosentin ollessa 96,7 %

Verotuloja kertyi yhteensä 170,7 milj. euroa, 1,2 milj. euroa talousarviossa arvioitua enemmän. Verotulot alenivat sote-uudistuksen myötä Kuntien veroprosentteja alennettiin 12,64 % -yksiköllä: Joensuun kunnallisveroprosentti aleni 20,50 %:sta 7,86 %:iin. Lisäksi kuntien yhteisöveron tuotosta siirrettiin valtiolle kolmannes. Kunnille tilittyi vuonna 2023 kuitenkin vielä sekä kunnallisverojen että yhteisöveron osalta verotuloja aikaisemmilta vuosilta uudistusta edeltäneiden veroperusteiden mukaisesti (ns. verohännät) yhteensä 1,4 mrd. euroa. Joensuun verotulojen muutos (-46 %) vastasi kokonaisuutena koko maan muutosta. Verohännät nostivat kaupungin verotulokertymää arviolta 16-17 milj. eurolla.

Kunnallisverojen kertymä oli 119,9 milj. euroa, kun talousarviossa kertymäksi oli arvioitu 119 milj. euroa. Sote-uudistuksen seurauksena kunnallisverotulot alenivat edellisvuoteen nähden 52,5 %. Verohäntien vaikutus kunnallisverokertymään on arviolta noin 14 milj. euroa vuoden 2023 verokertymää nostava. Koko maan tasolla kunnallisverokertymän muutos oli myös noin 53 %.

Yhteisöveroja kertyi puolestaan 27,2 milj. euroa, 0,2 milj. euroa talousarviossa arvioitua enemmän. Yhteisöverokertymä aleni edellisvuoteen nähden 28,2 %. Koko maan tasolla yhteisöverotulot alenivat 32 % (noin 990 milj. euroa), kun sote-uudistuksen myötä yhteisöveron tuotosta siirrettiin valtiolle kolmannes. Vuoden 2023 verokertymään vaikutti kuitenkin nostavasti verohännät, joiden vaikutus koko maan tasolla oli arviolta noin 220 milj. euroa ja Joensuun osalta vajaat 3 milj. euroa. Yhteisöverokertymään vaikutti myös talouden heikko kehitys ja BKT:n volyymin aleneminen sekä varhaiskasvatusmaksujen alennuksen ja yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksen kompensointi kuntien yhteisöveron jako-osuutta kasvattamalla.

Kiinteistöverokertymäksi muodostui 23,6 milj. euroa, kun talousarviossa määräksi oli arvioitu 23,5 milj. euroa. Muutos vuoteen 2022 oli 2,8 %. Koko maan tasolla kiinteistöverotulot kasvoivat 4,4 %. Rakennuskustannusindeksin muutos oli 9,4 %, jonka seurauksena kiinteistöjen verotusarvot kasvoivat yhteensä 8,4 %.

Valtionosuuksia kertyi 56,3 milj. euroa, kun talousarviossa valtionosuuksien määräksi oli arvioitu 56,0 milj. euroa. Loppuvuonna tehtiin peruspalvelujen valtionosuutta koskeva oikaisu koko maan tasolla, joka nosti lievästi valtionosuuksien määrää. Sote-uudistuksen myötä valtionosuudet laskivat koko maan tasolla 66 % (noin 7,2 mrd. euroa) vuodesta 2022. Joensuun valtionosuuksien muutos oli hieman suurempi olleen 68 %. Valtionosuuksien määrään vaikutti myös mm. kuntien perustoimeentulotuen rahoitusosuuden kasvu, indeksitarkistus, valtionosuuksia koskeva leikkaus, kuntien tehtävämuutokset sekä verotulomenetysten kompensaatio. Ennakollinen sote-siirtolaskelma sisälsi koko maan tasolla valtionosuutta liikaa 500 milj. euroa, joka vähennetään pois tulevina vuosina. Lisäksi kuntakohtaiset laskelmat korjataan huomioiden toteutunut sotemenojen kasvu, jonka myötä Joensuun valtionosuudet alenevat edelleen vuonna 2024.

Rahoitustuotot ja -kulut toteutuivat noin 0,1 milj. euroa talousarviota pienempinä. Korkomenot ylittivät talousarvion noin 0,16 milj. eurolla loppuvuoden ennakoitua nopeamman korkotason nousun johdosta. Sen sijaan korkotuloja ja muita rahoitustuloja kertyi lähes 0,3 milj. euroa arvioitua enemmän.

Peruskaupungin vuosikate oli 45,8 milj. euroa, kun talousarvion mukainen vuosikate oli 38,0 milj. euroa.

Suunnitelman mukaisia poistoja kertyi 27,9 milj. euroa ja arvonalentumisia tehtiin 3,7 milj. eurolla. Talousarvion mukaiset suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset olivat yhteensä 30,4 milj. euroa

Rahoituslaskelma

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähdessä sitovaa on rahoituslaskelman antolainojen lisäys sekä pitkäaikaisten lainojen lisäyksen ja vähennyksen erotus (nettolainanoton tarve).

Vuonna 2023 ei myönnetty uusia antolainoja, kun talousarviossa antolainojen lisäykseksi oli arvioitu 0,5 milj. euroa. Antolainasaamiset vähenivät runsaat 1,3 milj. euroa.

Vuoden 2023 aikana nostettiin uutta pitkäaikaista lainaa 25,0 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 33,2 milj. eurolla. Lyhytaikaisten lainojen määrä väheni 3,6 milj. euroa. Talousarviossa uutta pitkäaikaista lainaa oli suunniteltu nostettavan 62 milj. euroa.

Kaupungin lainakanta oli 223 milj. euroa, 2862 euroa/asukas. Lainakanta aleni vuodesta 2022, jolloin lainaa oli 235 milj. euroa. Lainakanta jäi arvioitua pienemmäksi sen johdosta, että tilikauden tulos oli ennakoitua parempi ja Siun soten palkkaharmonisaation maksu siirtyi vuoden 2024 puolelle.

Joensuun Vesi -liikelaitos ja rahastot

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähdessä sitovaa taloudellisten tavoitteiden osalta on Joensuun Vesi -liikelaitoksen tuloslaskelman tilikauden tulos sekä liikelaitosten maksama korvaus peruspääomasta.

Joensuun Veden tilikauden tulos ennen satunnaisia eriä ja varauksia oli 2,241 milj. euroa. Tilikauden tuloksesta esitetään tehtäväksi talousarviomuutoksessa ennakoitujen mukaisesti investointivaraus tuleviin investointeihin, jolloin tilikauden ylijäämä olisi tilinpäätössiirtojen jälkeen 0,3 milj. euroa. Talousarvion mukainen tavoite ennen satunnaisia eriä ja varauksia oli 2,3 milj. euroa, joten liikelaitos jäi hieman asetetusta tavoitteesta vesi- ja jätemaksutulokertymän jäädessä arvioitua pienemmäksi. Liikelaitoksen maksama korvaus peruspääomasta oli talousarvion mukainen 0,818 milj. euroa.

Sijoitusmarkkinoiden kehitys oli heikon vuoden 2022 jälkeen myönteistä ja varsinkin loppuvuoden kehitys oli vahvaa. Rahastojen yhteenlaskettu markkina-arvo oli vuoden lopussa noin 112 milj. euroa, joka oli noin 9 milj. euroa, noin 8,6 %, edellistä vuodenvaihdetta korkeammalla tasolla. Rahastojen tilikauden tulos oli 4,6 milj. euroa ja tilikauden ylijäämä tulevaisuusrahaston sääntöjen mukaisen rahastosiirron jälkeen 3,9 milj. euroa. Talousarvion mukainen tilikauden tulostavoite oli 2,4 milj. euroa.

Yhteenveto

Kunnan tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevien ohjeiden mukaisesti kaupunginvaltuuston tulee ottaa kantaa mahdollisiin talousarvion sitovuustasojen poikkeamiin ennen tilinpäätöksen hyväksymistä.

Peruskaupungin käyttötalouden, investointimenojen ja tuloslaskelman toteutuminen sekä ulkoinen tulos ja ulkoisen tuloksen yhteenveto ovat pykälän liitteenä. Pykälän liitteenä on esitetty myös yhteenveto kaupunginvaltuuston asettamien sitovuustasojen toteutumisesta

Valmistelija: talousjohtaja

Kaupunginjohtajan päätösehdotus:

Kaupunginhallitus ehdottaa, että kaupunginvaltuusto päättää

merkitä vuoden 2023 tilikauden toteutumisen tiedoksi ja hyväksyä liitteissä esitetyt toteutumat kaupunginvaltuuston asettamalla sitovuustasolla sekä sitovien tavoitteiden poikkeamat.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Talousjohtaja Satu Huikuri oli kokouksessa asiantuntijana asian käsittelyn aikana.